

כתובות סא

יו"ט ראשון של פסח תשע"ה

מישה שווערד

בדף י"ש לפחות ח' קשרים לחג הפסח

1. תוספות מסכת כתובות דף סא עמוד א

הכניסה לו שפחה אחת - קצת תימה אם הוא זן אותה א"כ מה מרויח הבעל דבלא שפחה היא היתה עושה הכל ולא היה זן אלא אותה לבדה ועתה זן אותה ואת שפחתה.

2. תוספות הרא"ש מסכת כתובות דף סא עמוד א

ותימא ליה עיילית לך אתתא בחרקאי. וא"ת כיון שצריך לזון השפחה א"כ מה מרויח הבעל דבלא שפחה היתה היא עושה הכל ועתה זן אותה ואת שפחתה, י"ל דמילתא דפשיטא היא שכל אדם היה רוצה לזון שפחה אחת כדי לפטור את אשתו ממלאכה.

3. ספר פרדס יצחק

(י"ג) גמ' שמואל כחלפא ליה דביתו בידא דשמואלא. לכאורה משמע שהיה נחמנו הכוס בידא דשמואל ממש, ועשה שינוי ונחמנו בידא דשמואלא, ולכאורה היה אפשר לומר דהטעם דעשה שינוי הוא משום דאסור ליתן חפץ מיד ליד אכל דרך שינוי מותר, אמנם אי אפשר לפרש כן דא"כ מה שיין זה למזיגת הכוס הא אפי' שאר דברים אסורים ליתן מיד ליד, ועיין בתוס' שכתבו דאפי' למאן דס"ל דמותר ליתן חפץ מיד ליד אפי"ה הכא הו"ל ליתן בשינוי משום דמזיגת כוס הוא דבר של חיבה ואסורה אפי' להביא לפניו על השלחן וכדחזינן באידך אמוראי, ולכן נחמנו בידא דשמואלא דנכח"ג לאו דרך חיבה הוא י"ל, אמנם עיין בהרא"ש שכתב דהכא לא מייירי שנחמנו הכוס ביד שמואל, אלא כוונת הגמ' שהיתה מנחת המים בתוך היין בידא דשמואלא ומנחת הכוס על השלחן, ובאידך אמוראי היו מנחמים הכוס כדרכם והיו נחמנים לפני הבעל בשינוי, ועיין ברמב"ן ורש"י ור"ן בשם רש"י שג"כ כתבו דלא מייירי שנחמנו הכוס ביד שמואל אלא מייירי שהיתה נחמנו הכוס על השלחן ביד שמואל י"ל.

4. תוספות מסכת כתובות דף סא עמוד א

מחלפא דביתו בידא דשמואלא - במחזור ויטרי פי' הרב ר' שמעיה שהיה נזהר רש"י אפי' שלא ליתן מפתח מידו לידה ומכאן אין ראייה דשאני מזיגת כוס שהוא דבר של חיבה ואסורה אפילו להביא לפניו על השולחן אלא למר מנחא ליה אבי סדיא ולמר אפומא דכובא ומסדר אליהו דקתני גבי ההוא עובדא דמייתי בפ"ק דשבת (דף יג: ושם) באדם אחד שקרא הרבה ושנה הרבה כו' ששאל אליהו לאשתו שמא הבאת לו את הפך שמא הבאת לו את השמן ואמרה לו חס ושלום אפי' באצבע קטנה לא נגע בי נמי אין ראייה דמצינן לפרש דשלא על הבאת הפך היה מקפיד אלא הכי קאמר שמא בשעת הבאת הפך לא נזהרת ונגע ביך וכן משמע שהשיבתו אפילו באצבע קטנה לא נגע בי אבל שלא הביאה לו לא קאמרה ומה שפירש דמחלפא ליה בידא דשמואלא בימי לבונה דמשמע שיש להקל בימי לבונה מבימי נדותה וכן מצינו בפרק קמא דשבת (שם) בההוא עובדא שהבאתי לעיל דקאמר בימי נדותיך מהו אצלך בימי לבוניך מהו אצלך נראה דהיו רגילין לטבול אחר שבעה לראיה כשפוסקת דלא אסירא השתא אלא מדרבנן אבל בזמן הזה שאין רגילות לטבול עד אחר שבעה נקיים אין חילוק בין ימי נדות לימי לבון כדאמרינן במסכת שבת (דף סד:): תהיה בנדתה בהווייתה תהא עד שתבא במים.

5. ספר פרדס יצחק

(י"ג) גמ' מר משה עמי אליהו בחדיה. ואע"ג דאמרינן לעיל דהכל משהין בפני השמש חוץ מנשר ויין י"ל, מ"מ ממדת חסידות יש ליתן הכל קודם הסעודה, ודרך של אליהו לנגות למי שטיהג בדרך חסידות (י"ד)

6. מהרש"א חידושי אגדות מסכת כתובות דף סא עמוד א

חד ספי מכל מינא כו' מר משתעי אליהו כו' מר קדים ספי ומר מאחר כו'. ענין הדיבור ומניעת הדיבור של אליהו משום זה נראה לפי מה שנאמר באלהיו דבנס הוה מוקים אנפשיה מלאכול מ' ימים כמ"ש בו וילך בכח האכילה ההיא מ' יום וגו' וזה שנותן לשמש מכל מין וכן דמקדים וספי ליה משום דא"א לאדם לאוקים אנפשיה מלאכול הרי הוא מפליג הדבר דבנס לא אכל אליהו מ' יום וכן בהיפך:

7. ספר בניהו בן יהוידע על כתובות דף סא/א

שם מר משתעי אליהו בהדיה. נ"ל בס"ד הטעם דנוגע דבר זה לאלהיו זכור לטוב, כי ודאי זה איירי בשבתות וימים טובים, דחסידים אלו לא יבא על שלחנם מינים הרבה בחול, כי אם רק הלחם, ועל הרוב הם מקיימים דברי התנא [אבות פ"ו] כך דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו', אך זה היה להם בשבתות וימים טובים, דאוכלים מותרות למצוה ועולה על שלחנם מינים הרבה, והווי חד ספי מכל מינא, וחד ספי מחדא מינא, וידוע כי אליהו זכור לטוב הוא ממונה לכתוב כל מצוה שיעשו ישראל בשבת, שיושב בגן עדן במוצאי שבת תחת עץ החיים, ושם כותב כל מצוה שעשו ישראל בשבתו, ולכך מזכירין במוצאי שבת את אליהו זכור לטוב, וכמ"ש בפוסקים ז"ל, וכשכותב זכיות ישראל יש לו נחת רוח, ולכן כל מי שכותב בשבילו זכיות יותר, יש לו ממנו נחת רוח יותר ואוהב אותו יותר, ולכן לזה דהוה ספי מכל מינא ביום שבת, שאז כותב בשבילו זכות יותר, הוה משתעי בהדיה להראות לו חיבה יותר, כי היה מוצא בו דבר מחודש אשר לא נמצא לזולתו:

8. ספר פרדס יצחק

א' גב' אנח ליה בפומיה. עיין במהרש"א שצ"ח דנמן ליה בטעימה בעלמא ולא בא לתוך מעיו דסגי להשיב נפשות בטעימה בעלמא, דאל"כ תיקשי השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמן לא כ"ש וכדפרכינן במס' חולין (דף ו' ע"א) א, והכא היה צ"ח חזיר וכמס' כ"ש (ד"ה דמי אהי), וכן איכא איסור דניסול עכו"ס², ומבואר מדברי המהרש"א

דטעימה לא מיקרי תקלה¹, ואפשר משום דטעימה ליכא רק איסור דרבנן וכמו שהאריך הש"י חמד (מערב ט' כלל ו')², ועוד אפשר לצ"ח דבריו ע"פ שיטת ר"ח צמוס' במס' גיטין (דף ו' ע"א, ד"ה השתא) דרק צמדי דאכילה אמרינן כן משום דגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור, אבל טעימה בעלמא אינו גנאי כל כך³.

9. מהרש"א חידושי אגדות מסכת כתובות דף סא עמוד ב

שקל באצבעתיה אנח ליה בפומיה כו'. הלשון בפומיה דהוי סגי ליה להשיב נפשו בטעימה בעלמא ולא בא לתוך מעיו דאל"כ תקשי השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמן לא כ"ש כדפרכינן בכמה דוכתין ומשום סכנה התיר מיהת הטעימה ודקא"ל מ"ט סמכת אניסא כו' יש לפרש דהך סכנה להפסיד סעודת המלך היא יותר סכנה לרב אשי מסכנת מר זוטרא:

א. ומבואר מדברי המהרש"א דגם אי אוכל כן כמזיד משום סכנה אמרינן כן, ועיין בזה בבארות המים (נרפס בעמוד א'), עטרת שמואל. ב. עיין ביוסף לקח.

10. ספר פרדס יצחק

א' גב' מ"ט סמכת אניסא¹. יל"ע נימא משום דמר זוטרא היה צרכנה ולכן העמיד עצמו רב אשי צרכנה, ואין לומר דרבנן לא הוי ידעו דמר זוטרא היה צרכנה וכדמשמע קצת מחי' הגמ'², דא"כ הוי להו לשאל עדיפא מזה דהאין האכילו למר זוטרא צ"ח חזיר³, אלא ע"כ ידעו דמר זוטרא היה צרכנה, ולכאורה צ"ל דסגרי רבנן דחי דרב אשי קודם לחי דמר זוטרא ולא הוי ליה להעמיד עצמו צרכנה כדי להזיל מר זוטרא⁴, וע"ז השיב רב אשי דמר זוטרא היה צרכנה גדולה, דחזי צו רוח נרעת, וסכנה דרב אשי לא היה גדול כל כך, אמנם עיין במהרש"א (סידה שקל) שמבואר מדבריו דבאמת היה מחויב לסכן עצמו להזיל מר זוטרא, ומ"מ הכא היה סכנה רב אשי יותר מסכנת מר זוטרא, דלא היה צריך שמר זוטרא ימות צביל זה, אבל להפסיד סעודת המלך הוא יותר סכנה שיהרגו צביל זה⁵, וע"ז השיב רב אשי דמר זוטרא היה ג"כ צרכנה גדולה משום דראה צו רוח נרעת.

11. חתם סופר מסכת כתובות דף סא עמוד ב

מ"ט סמכת אניסא א"ל חזאי רוח צרעת דפרחא עלוי פירש"י על מר זוטרא פ"י משו"ה מסר נפשו לסכנת המלך להציל מר זוטרא. וכן **המרש"א** שכ' בחי' אגדות שלו על הק' מ"ט סמכת אניסא דהוה ס"ל לרבנן דסכנתו של רב אשי לגבי מלך יותר מסכנת מר זוטרא משו"ה קשי' להו מ"ט סמכת אניסא ומשני חזאי רוח צרעת פרח על מר זוטרא וסכנתא דיד' גדול: [מהדו"ק] **מבואר** מזה דמחוייב לסכן עצמו משום הצלת חבריו. ודבר זה נשאל מלפני רדב"ז ח"ג סי' תרכ"ה ... [ע"ש באריכות]

12. דף על הדף כתובות דף סא עמוד ב

כתב הגאון האדר"ת בקובץ יגדיל תורה (סי' קנ"ג ונדפס בסוף ספר חשבונו של מצוה) **דמכאן ראייה למש"כ הסמ"ע (חו"מ סי' תכ"ו) בשם הירושלמי. דאדם צריך להכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל את חבריו מודאי סכנה**, שהרי רב אשי סיכן עצמו בספק סכנה ע"י שראה רוח צרעת דפרחא עליויה דמר זוטרא, **וכתב דאולי רב אשי נהג בעצמו מדת חסידות ודומיא דיהרג ואל יעבור בשאר עבירות שמותר לחסיד להחמיר על עצמו**. [ועי' במהרש"א].

13. ספר פרדס יצחק

(י) **כותני' שם**. יל"ע למה לא קמני נמי עונת ח"ח האמורה בתורה הוא מערב שבת לערב שבת ודאמרין בגמ' (דף ס"ב ע"ג), ותי' הר"ן ח"ל ונראה לי שאין לחלומי חכמים עונה קבועה, שכיון ששנינו שהחלומים יוצאין שלא ברשות לר"א לי יוס ולדברי חכמים שחיס ושלש שנים כדליתא בגמ', משמע דעונת חלומי חכמים הדרים בעירס ג"כ משתנים כפי מה שהם לריבין לנדד שינה משיניהם נענין לימודם ולטרוח בו, והדבר ידוע שאין כל הזמנים שחיס להם בכך, ודאמרין בגמ' דעונתם אחת בשנת, היינו כשאין מתחדש להם בלימודם דבר, ולפי שידוע שאין זה מצי להם חמיד לא נשנית עונה שלהם במשנתו עכ"ל, [ועיין במהר"ם ש"ץ לקמן (דף ס"ב ע"ג) שתי' לפי שנטועים במשמים לא פירסם החגא"י, ועוד י"ל דנרמזו בעונת החמרים שהם אחד בשנת, ותי' דומים לחמור דכחיד ביששכר חמור גרס כ"י].

14. הר"ן מסכת נדרים דף טו עמוד ב

והא מן התורה משעבד לה - ואם תאמר ומאי קשיא ליה והא אמרין בפרק אע"פ (כתובות דף נט:) דקונמות קדושת הגוף נינהו ומפקיע מידי שעבוד י"ל דכי היכי דאמרין התם דאלמה רבנן לשעבודיה דבעל ה"נ אלמה רבנן לשעבודה דאשה ומפרקין באומר הנאת תשמישך עלי כלומר דאי דאסר גופיה עילוה ה"נ דלא מצי עביד דמדאורייתא משעבד לה והוי כאוסר נכסי חברו על חברו אבל הכא באומר הנאת תשמישך עלי עסקין שהוא אוסר על עצמו תשמישה ולאסור על עצמו הרשות בידו וכדכר כהנא דאמר שהאשה יכולה לאסור הנאת תשמיש בעלה עליה וכיון דנדרא משכח רווחא חייל וממילא פקע שיעבודא **וא"ת והא האי נדרא דרבנן הוא דהנאת תשמיש לית בה ממשא** וליכא למימר דבאומר קונם גופך עלי מתשמיש עסקי' דהא דומיא דשאני ישן שאני מדבר קתני לה ואוקמא רבינא בבל יחל מדרבנן וכיון דמדרבנן בעלמא הוא היכי חייל נדרא דליתיה אלא מדרבנן בעלמא לאפקועי מצות עונה ומצות פריה ורביה י"ל כיון דנדרא מיהא חייל ממילא פקעי להו הנך מצות דחכמים מתנין לעקור דבר מן התורה **בשב ואל תעשה** וא"ת וכי אמר הנאת תשמישך אמאי מתסר והא מצות לאו ליהנות ניתנו יש לומר דכי אמרין מצות לאו ליהנות ניתנו ה"מ לומר שאין קיום המצות חשוב הנאה אבל מ"מ אי מתהני גופיה בהדי דמקיים מצוה הנאה מקרי' ומשום הכי אמרין בפ' ראוהו ב"ד (ר"ה דף כח) הנודר הנאה מן המעיין טובל בו בימות הגשמים אבל לא בימות החמה.

15. ספר פרדס יצחק

(י) **גמ' אלא ב"ה מנדה גמרי לה**. יל"ע אכתי פיקשי קושי' הגמ' לשיל, דנתי דחוינן בגדה דאורח ארעא להמתין שבת אחת, הא מ"מ מצינו ביולדת נקבה דאורח ארעא להמתין ב' שבחות, וא"כ גס במדיר יומא דלא קפדה עד ב' שבחות וכמו שכתבתי לעיל (א"ח ט"ו). [ויל' דזהו כוונת הגמ' לתרץ במה דקאמר בתר הכי "במאי קמיפלגי", והא דלא הק' בפשיטות דב"ה נמי נגמרי מיוולדת נקבה וכדלעיל, היינו משום דהכא לא קשה כל כך דודאי אפשר שיש חילוק בסכנה בין נדה ליולדת וממילא ליכא לנמימר דמדיר דומה יותר לנדה, ורק לעיל דאמרין דב"ה ילפי מיוולדת וזכר מקשה שפיר דעילף מנקבה דודאי ליכא שום חילוק בסכנה בין זכר לנקבה כ"י].

והשיטה ח' דק"ל לציח הלל דלא דמי ליולדת משום דיוולדת אגב ציריס וחבלים שעברו עליה בשעת הלידה אינה מתאזהר כל אותן הימים לתשמיש ולכן אורח ארעא להמתין שתי שבחות, משא"כ במדיר לא שייך זה, ולפי"ז י"ע אמאי הוצרך הגמ' לומר דטעמיה דב"ה הוא דגמרי מידי דשמיח ממיד דשמיח, יומא בפשיטות דלא ילפי מיוולדת מטעם שכתב השיטה, וי"ל דהוקשה ליה להגמ' דנתי דליכא למילף מיוולדת ומשום טעמו

שכתב השיטה, מ"ו מנ"ל למילף מנדה, ע"ז נתן טעם משום
דמיוןו הס מדי דשית.

16. תוספות מסכת כתובות דף סא עמוד ב

התלמידים יוצאין שלא ברשות ל' יום והפועלים שבת אחת - פי' ר"י דאתא לאשמועינן דאף על גב דמנהגם היה ללמוד ולעשות מלאכה בעירם ועונה האמורה בתור' לתלמיד מע"ש לע"ש כדאמרי' בגמ' ולפועלים שנים בשבת כדקתני סיפא אפ"ה יכולים לשנות ממנהגם ולצאת תלמידים ל' יום ופועלים שבת אחת.

17. רמב"ם יד החזקה - הלכות אישות פרק יד

(א) עונה האמורה בתורה לכל איש ואיש כפי כחו וכפי מלאכתו כיצד בני אדם הבריאים הרכים והענוגים שאין להם מלאכה שמכשלת כחן אלא אוכלין ושותין ויושבין בביתיהן עונתן בכל לילה הפועלין כגון החייטין והאורגין והבונים וכיוצא בהן אם היתה מלאכתן בעיר עונתן פעמים בשבת ואם היתה מלאכתן בעיר אחרת עונתן פעם אחת בשבת החמרים פעם אחת בשבת והגמלים אחת לשלשים יום והמלחין אחת לשישה חדשים תלמידי חכמים עונתן פעם אחת בשבת מפני שתלמוד תורה מתיש כחן ודרך תלמידי חכמים לשמש מטתן מלילי שבת ללילי שבת:

18. שו"ע אבן העזר - סימן עו

(א) עונתה כיצד, כל איש חייב בעונה כפי כחו וכפי מלאכתו; הטיילים, עונתם בכל לילה:

19. שו"ע אורח חיים - סימן רמ

(א) אם היה נשוי, לא יהא רגיל ביותר עם אשתו, אלא בעונה האמורה בתורה. הטיילים... וכל אדם צריך לפקוד את אשתו בליל טבילתה, ובשעה שיוצא לדרך אם אינו הולך לדבר מצוה, וכן אם אשתו מניקה והוא מכיר בה שהיא משדלתו ומרצה אותו ומקשטת עצמה לפניו כדי שיתן דעתו עליה, חייב לפקדה. ...

20. פני יהושע על כתובות - דף סא ע"ב

במשנה המדיר כו' העונה האמורה בתורה כו'. פירוש דכתיב ועונתה לא יגרע ולא בא הכתוב לסתום אלא לפרש דלא דמי לשארה וכסותה דמסתמא היינו כדי צורכן ולפי כבודן דעולה עמו כו' משא"כ בעונה דאפיק לה רחמנא בלשון עונה שיש לדבר זמן קבוע על כרחך היינו שהדבר מסור לחכמים כדאשכחן בדוכתי טובא. ועוד דהכא מסמך להו אקרא כדאיתא בירושלמי דשמעתין דמייתי מקרא דעזים מאתיים ותיישש עשרים וכמו שפרש"י בחומש פרשת וישלח. ונראה דמש"ה לא קתני במתני' עונת ת"ח שהיא פעם אחת בשבת או למיתני בהדיא משבת ולמאי דפרישית אתי שפיר דלא קתני אלא הנך דשייכין בפשטא דקרא. דסמכינן אקרא דעזים מאתיים דמסתמא היינו לפי טורת התעסקות במלאכה או הבטלות ממלאכה משא"כ לענין עונת ת"ח לא רמיזא כלל באורייתא שאין לה שום שייכות להאי דרשא דעזים מאתיים אלא שהת"ח נהגו סלסול בעצמן לפי שהוא זמן עונג ושביטה ולא דמי כלל לשאר עונות שהן משום לתא דנשותיהן שאינן מתרצות אלא בכך משא"כ עונת ת"ח אי לאו דשבת זמן עונג ושביטה הוא לא היו עוברים על עונתה לא יגרע אפילו בכמה שבתות דמסתמא הנשים מתרצות בכך שיעסקו בעליהן בתורה כדאשכחן שיוצאין שלא ברשות שלשים יום לתנא דמתניתין ולחכמים אפילו שנים ושלש שנים והיינו נמי מהאי טעמא דניחא להו לנשותיהן בכך, כן נראה לי נכון והר"ן ז"ל כתב בענין אחר ע"ש:

21. ספר פרדס יצחק

י' מתני' העונה האמורה בתורה וכו' אין כוונת התנא דכל הני זמנים אמורים בתורה, דהא בתורה לא כתיב הני זמנים, אלא כוונתו לומר מלות עונה שהיא אמירה בתורה כך היא המדה כ', והתורה אמרה בקיצור דלריכס לשמש צומנה, ומ"מ לא כתיב אימתי הוא זמנה, והחכמים אמרו כל אחד ואחד אימתי זמנה, וזה לשון של הסמ"ג כ"ה טעם אלו העונות שמאחר שהעונה סתומה בתורה יש לפרש לפי הגרסה הכל לפי טורת אומנתו עכ"ל

22. שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ג סימן כח

והנה מפורש ברמב"ם ריש פט"ו מאישות ובש"ע סימן ע"ו סעיף ו' דבלא קיים פו"ר חייב לבעול בכל עונה עד שיהיו לו בנים שמשמע מזה כל אחד לפי עונתו שלכאורה תמוה מאי טעמא לא יתחייבו כל אדם לבעול בכל יום כטיילין, אם לא יחלש מזה

הרבה להיות חולה דודאי בשביל חלישות קצת לא מסתבר שיפטר אדם מן המצות ומ"ש מצוה זה דפו"ר, וכ"ש הזמנים שנתנו בשביל פרנסה מ"ט לא יתחייב להניח פרנסת גמל וספן ויבקש פרנסה אחרת שיהיה לו זמן לבעול יותר פעמים. וצריך לומר דכיון דבביאה אחת שאחר ביאה הראשונה הרי יש כבר המציאות להתעבר מצד הטבע ובהכרח כשלא נתעברה הוא כן רצון השי"ת מטעמיו הכמוסים שלא תתעבר עתה וא"כ לא יועיל מה שיבעול עוד ביאה, ואף שודאי אפשר שאינו זוכה לבנים אלא בטירחא יתירא כמו דחזינן במזונות שאחד זוכה למזונות מרובין בטירחא קטנה ובזמן מועט ואחד אינו זוכה אף למועטין אלא בטירחא גדולה ובזמן רב, מ"מ לא שייך זה אלא בעונות המחויבות שקבעו חכמים ולא אפשר שנגזר עליו שיבעול יותר ממה שחייבוהו אלא רק בהעונות שחייבוהו חכמים יש שנגזר עליו לזכות לבנים תיכף בביאה הראשונה שאחר ביאה ראשונה דבתולה ויש שנגזר עליו דוקא רק אחר הרבה עונות, שלכן לא שייך לחייבו אלא שבעונות המחויבות יבעול בכל עונה ולא תוכל למחול.

הגדה יריעות שלמה [רב שלמה קלוגר] בובא בסידור בית יעקב

בפסוק וירד מצרימה אנוס על פי הדבור. יש לדקדק למה קרא המגיד הקב"ה בלשון דיבור ונראה הכונה בשני אופנים אחד י"ל דהכונה דהיה קשה לו הא דנתחייבו בשניעבור מאיזה טעם שיהיה למה דוקא במצרים ואין לומר דגם בשאר אומות הוי קשה כן זה איננו דהרי מצרים הוי ערות הארץ ולכן נשקעו שם בטומאה וא"כ קשה למה כאמת נמסרו דוקא למצרים ערות הארץ אך הנה הוא יתברך משלם הכל מדה כנגד מדה עבור מה ששרה אמנו אמרה חמסי עליך אנכי נחתי שפחתי בחיקך ותרא כי הרתה ואקל בעיניה כוי ולכך כמו שהיא עצמה נענשה שמתה תחילה כמשהויל במס' ב"ק כן ה"נ נענשה שבניה יהיו ביד אומה של הגר המצרית וכפרס כיון שאמר ותענינה שרי הרי שהיתה שרה טענה שפחה מצרית לכך נגזר שיהיו בניה מענינה ביד המצרים ולכך אמר וירד מצרימה למה דוקא למצרים על זה מתרץ אנוס ע"פ הדיבור כמה שהיא אמרה חמסי עליך וא"ש ונכון. או י"ל הכונה יותר בהמשך הענין דהנה יעקב אבינו אמר נסתרה דרכי מה' וכמ"ש למה האמר יעקב כוי נסתרה דרכי מה' והנה עבור זה נענש שנעלם ממנו יוסף כ"ב שנה כמ"ש הפייסן בר"ה ועל אמרו נסתרה דרכי נכסה ממנו פורת בסתירה והנה ידוע דע"י יוסף נתגלגל וירדו למצרים והנה כאמת בטעם שעבור מצרים אחויל דהוי בעון במה אדע או בעביר שעשה אנגריא בת"ח או שהרחיק בני אדם מתחת כנפי השכינה אך הנה טעם זה לא הספיק דהנה במה שצמח יעקב לבית לבן עד שחול' חשבוהו לבקש לעקור את הכל הנה בזה כבר נחשב כאלו נשתעבד שם ארבע מאות שנה ויותר כי יש בכלל מאהים מנה וביון שביקש לבלותם לגמרי והוי יותר משעבד כבר יצא י"ח כאלו כבר נשתעבד כל הדי' מאות שנה אך מה שירד אח"כ למצרים נמשך בעון חדש ע"י יעקב בעצמו שאמר נסתרה דרכי זו"ש כיון דארמי אבד אבי כבר נפטר הכל למה וירד מצרימה בע"כ דהוי אנוס ע"פ הדיבור של עצמו שאמר נסתרה דרכי כוי נעלם ממנו יוסף וע"כ נמשך יצ"ט וא"ש ודו"ק :

פ' הגר"א

ונראה להוסיף, דענין הגילוי הזה באותה שעה לא היה רק בנוגע לידידתו לחו"ל לבית לבן, אלא הוראה גם לעתיד ולדורות כשירד למצרים, ויהיו בניו ובניו משועבדים אח"כ בגלות מצרים, שגם אז תשרה השכינה עמהם בגלותם. והיינו משום ש'מעשה' ירדת יעקב אבינו לבית לבן, היתה בבחינת 'מעשה אבות סימן לבנים', לכשירדו בניו למצרים לעתיד. כמו שיסד רבינו הגר"א זצוק"ל בבאורו לתיקוני זוה"ח (פ, ג) [הובא בספר מפירושי הגר"א עה"ת בראשית לא, כב] וז"ל, כי יעקב בלבן דוגמת ישראל במצרים, כמ"ש 'האבות הן סימן לבנים', גלות יעקב ואח"כ לקח את כל רכושו וכו', וכן וינצלו את מצרים. ובמקל לקח לבן ברכושו דוגמת משה דמצרים וכו'. וכמו שברר יעקב כן במצרים וכו'. וכן "דרך שלושת ימים" (שמות ג, יח), וכן "ויוגד ללבן ביום השלישי" (בראשית ו, כב) וכו'. הכל כמו במצרים, וכן כל המעשה למי שמדקדק. ולכן אמרו בספור יציאת מצרים 'ודורש מארמי אובד אבי עד' וכו', ונתקיים ביעקב כמו במצרים "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" (טו, יד), וכן ביעקב כתיב (לא, א) "לקח יעקב את כל אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה", עכ"ל. וכמו כן יש לפרש הענין שנתגלה הקב"ה ליעקב אבינו קודם ידידתו לבית לבן, להורות לו על ירדת ישראל למצרים לעתיד, דכשם שירד עמו בגלות זו כן ירד עמהם בגלות מצרים, ושוב יעלה עמהם כדכתיב 'ואנכי אעלה גם עלה'.